

# KLÍMASEMLEGESSÉG A HÁBORÚ ÁRNYÉKÁBAN: HOGYAN BEFOLYÁSOLJA AZ OROSZ-UKRÁN HÁBORÚ AZ EU KLÍMAPOLITIKAI CÉLJAIT?\*

Boros Anna Eszter<sup>1</sup>

*Az elmúlt években társadalmunkat számos krízis sújtotta, elég csak a migrációs hullámra, a Covid-19 járványra vagy az éppen zajló orosz-ukrán háborúra gondolni. Ugyanakkor nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy ezen események mögött továbbra is meghúzódik a klímaváltozás jelensége, mely a válságok multiplikátoraként a már eleve fennálló általános instabilitást fokozza.<sup>2</sup> A klímaváltozás hatékony kezelése érdekében elengedhetetlen a közösségi szintű összefogás, melyben kulcsszerepet játszik az Európai Unió (továbbiakban: Unió vagy EU) klímapolitikája.*

*Az Unió már az Európai Zöld Megállapodásban céljául tűzte ki, hogy 2050-re a világ első „klímasemleges kontinensévé” válik, megerősítve ezzel a globális vezető szerepét az éghajlatvédelem terén. Ennek körében számos uniós intézkedés – például az Európai Klímarendelet<sup>3</sup> és a „Fit for 55%” intézkedéscsomag – látott már napvilágot. Ugyanakkor a nemzetközi és uniós szintű klímavédelmi összefogás alapból rengeteg potenciális konfliktusforrást rejt magában, melyet az orosz-ukrán háború csak tovább bonyolított.*

## 1. Háború és az Unió klímapolitikai céljainak összefüggése

Az orosz-ukrán konfliktus és a klímapolitikai célok közötti összefüggés elsősorban a háború következtében kialakuló energiaválság és az energiapolitika vonatkozásában érhető tetten. Az energiapolitika szervesen összekapcsolódik az Unió klímapolitikai céljaival és magával a klímaváltozás jelenségével is. Egyrésről az energia-előállítás és felhasználás felelős az üvegházhatású gázok kibocsátásának nagyjából 75%-ért.<sup>4</sup> Másrésről a megújuló energiaforrásokra

---

\* DOI 10.21867/KjK/2025.1.6.

<sup>1</sup> Boros Anna Eszter, IV. éves jogász szakos hallgató, DE ÁJK

<sup>2</sup> Köböl-Benda Vivien (2023): *Az Emberi Jogok Európai bíróságának és az Európai Uniónak környezeti gyakorlata korunk környezeti válságában: különös tekintettel az éghajlati perek lehetőségére.* In: Bándi Gyula – Pogácsás Anett (szerk.): *Law in Times of Crisis – Jog válság idején: Selected doctoral studies – Válogatott doktorandusz tanulmányok.* Budapest: Budapest, Pázmány Press, 269-270.

<sup>3</sup> Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/1119 rendelete (2021. június 30.) a klímasemlegesség elérését célzó keret létrehozásáról és a 401/2009/EK rendelet, valamint az (EU) 2018/1999 rendelet módosításáról (európai klímarendelet). Európai Unió Hivatalos Lapja L 243., 2021.7.9, 1–17.

<sup>4</sup> Kuresik Nóra – Mihály Zsombor – Tóth András József (2021): *Az Európai Zöld Megállapodás (EU Green Deal) bemutatása. Körforgásos Gazdaság és Környezetvédelem*, 5 évf., 4. sz., 1-23.

történő átállás és azok széles körű alkalmazása kulcsfontosságú a klímaváltozás elleni küzdelem terén, hiszen elősegítik a diverzifikációt és az energiafüggetlenséget.<sup>5</sup> Mindemellett pedig a klímaváltozás jelentősen befolyásolja az energiatermelés-és fogyasztás tendenciáit.<sup>6</sup> A két terület szoros kapcsolatát mutatja az Európai Bizottság által 2015-ben bemutatott energiaunió stratégia is, mely pillérjei között az energiabiztonság, energiahatékonyság és teljesen integrált belső energiapiac mellett megjelenik a klímaváltozás elleni fellépés és a gazdaság dekarbonizációja is.<sup>7</sup> Az uniós klímacélok és az energiapolitika közötti összefüggés az energiabiztonság, energiafüggetlenség és diverzifikáció vonatkozásában érzékelhető a legerősebben.

A Nemzetközi Energiaügynökség viszonylag egységes meghatározása szerint az energiabiztonság a folyamatos és zavartalan hozzáférést jelenti a megfelelő mennyiségű energiához megfizethető áron.<sup>8</sup> Ezt a definíciót viszont érdemes kiegészíteni azzal, hogy eltérően értelmezhető az energiabiztonság attól függően is, hogy egy adott ország rövid vagy hosszútávú érdekei szempontjából vizsgáljuk a kérdést. A rövidtávú energiabiztonsági érdekek főként a háború okozta energiaválság következményeinek akut kezelésére fókuszálnak, míg a hosszútávú célok a gazdasági fejlődésre és környezeti fenntarthatóságra helyezik a hangsúlyt.<sup>9</sup> Ebből következik, hogy az Unió klímapolitikai céljai elsősorban az energiabiztonság hosszútávú céljaival mutatnak szoros összefüggést.

Az energiabiztonság ernyőfogalma<sup>10</sup> eltérő jelentéstartalommal bír attól függően is, hogy egy ország vagy régió túlnyomórészt importra szorul vagy exportörnek tekinthető.<sup>11</sup> Bár a mai világ gazdaság működése alapvetően a fosszilis energiaforrásokra épül,<sup>12</sup> ugyanakkor kifejezetten kevés régió állít elő ilyen típusú energiát, mely következtében a legtöbb ország, illetve maga az

<sup>5</sup> Zsolt Melinda (2023): *Az Európai Unió megújuló energiákra vonatkozó törekvései és a közös kül-és biztonságpolitika*. PhD dolgozat, Budapest, Nemzeti Közszerológái Egyetem, 73. Elérhető: [https://hdi.uni-nke.hu/document/hdi-uni-nke-hu/0.%20%C3%89rtekez%C3%A9s\\_Zsolt%20Melinda.pdf](https://hdi.uni-nke.hu/document/hdi-uni-nke-hu/0.%20%C3%89rtekez%C3%A9s_Zsolt%20Melinda.pdf) (letöltés dátuma: 2024. november 25.)

<sup>6</sup> Zsolt (2023): *i.m.*, 176.

<sup>7</sup> European Council (2024): *Energy union*. 2024. Elérhető: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/energy-union/> (letöltés dátuma: 2024. november 27.)

<sup>8</sup> Zsolt Melinda (2020): A jövő homályába vész az energiaszuverenitás megoldása. Az energiabiztonság szerepe Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájában. *Hadtudomány*, 3.évf. 3.sz., 3-16.

<sup>9</sup> Zsolt Melinda(2020): *i.m.* 5.

<sup>10</sup> Takács Gergely (2018): Az energiabiztonság három legfontosabb jellemzője – Egymástól függő, integrált, összekötött energiarendszerek. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 2018, 6. évf., 3. sz. 65-81.

<sup>11</sup> Meskó Dániel (2020): *Békes célú orosz nukleáris export a 21. században. Diplomácia, energiabiztonság és gazdaság*. Nemzeti Közszerológái Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, Budapest. Elérhető:

[https://www.researchgate.net/publication/380890889\\_Bekes\\_celu\\_orosz\\_nuklearis\\_export\\_a\\_21\\_szaazadban\\_-\\_diplomacia\\_energiabiztonsag\\_es\\_gazdasag](https://www.researchgate.net/publication/380890889_Bekes_celu_orosz_nuklearis_export_a_21_szaazadban_-_diplomacia_energiabiztonsag_es_gazdasag) (letöltés dátuma: 2024. november 26.)

<sup>12</sup> Vasali Zoltán (2023): Mit tud megőrizni az Európai unió energia-és háborús válság idején a környezetvédelmi és a klímapolitikai célkitűzéseiből? *Közelítések*, 10. évf., 1. sz. 48-64.

Unió is energiaimportra szorul.<sup>13</sup> Az EU energiafelhasználásának 63%-a származott 2022-ben importból,<sup>14</sup> ugyanakkor megfigyelhető, hogy az Unión belül az egyes tagállamok között hatalmas szórások tapasztalhatók.<sup>15</sup> Ezt példázza, hogy még 2020-ban Észország energiafüggősége mindössze 10,5% volt, addig Máltán ugyanebben az évben 97%-os mértéket rögzítettek.<sup>16</sup> Ez a nagymértékű energiafüggőség az Uniót kiszolgáltatottá tette az orosz földgáz-és kőolajimportnak, melyet az Oroszországi Föderáció gazdasági és politikai fegyverként<sup>17</sup> is felhasznált.

Az EU orosz energiaimporttól való függőségét alapvetően két aspektusból lehet értelmezni. Egyrészt lehet beszélni az érzékeny függőségről, mely arra mutat rá, hogy egy adott államban történő politikai változások milyen gyorsan és milyen költségekkel hatnak más államokra.<sup>18</sup> A sebezhető függőség pedig azt vizsgálja, hogy az érzékenység negatív hatásainak megoldására létezik-e az adott államban alternatív szakpolitikai megoldás.<sup>19</sup> Az Unió orosz energiaimportjától való függőségében mindkét elem megjelenik.

Mind az energiabiztonság, mind pedig az energiafüggetlenség biztosításának egyik kulcseleme a diverzifikáció. A diverzifikáció számos aspektusból értelmezhető, egyaránt vonatkozhat az importálók körére, az ellátási útvonalakra, illetve az energiaforrásokra is.<sup>20</sup> A klímaváltozás elleni küzdelem körében az energiaforrások közötti diverzifikáció játszik leginkább szerepet, ugyanis az az energiamixben növekvő megújuló energiaforrások részaránya értelemszerűen csökkenti a magas üvegházhatásúgáz-kibocsátással járó fosszilis energiahordozók felhasználását.

## 2. Hogyan befolyásolja a háború az EU klímapolitikai céljait?

### 2.1. Háborúban rejlő lehetőségek

---

<sup>13</sup> Popp József – Oláh Judit (2022): Kihívások: Az Európai zöld megállapodás hatása a körforgásos bioökonómiára az EU-ban. *Gazdálkodás*, 66. évf. 5.sz., 444-484.

<sup>14</sup> Eurostat (2024): *Shedding light on energy in Europe – 2024 edition*. Elérhető: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/energy-2024> (letöltés dátuma: 2024. november 26.)

<sup>15</sup> Tóth Bettina (2023): *Zöld ágra juthat még az európai zöld megállapodás?* In: Navracsics Tibor – Schmidt Laura – Tárnok Balázs (szerk.): *Úton a magyar uniós elnökség felé*. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 157.

<sup>16</sup> Brucker Balázs – Jóna László – Szemerédi Eszter (2024): Magyarország energiapiacának átfogó elemzése az Európai Unió változó prioritásainak tükrében. *Tér és Társadalom*, 38. évf., 1. sz. 155-182.

<sup>17</sup> MirandaAlice, Schreurs (2023): Implications of the Russian War on Ukraine for Climate Policy and the Geopolitics of Energy. *Canadian Journal of European and Russian Studies*, 16. évf., 2. sz. 90-113.

<sup>18</sup> Zsolt (2023): *i.m.*, 37.

<sup>19</sup> Zsolt (2023): *i.m.*, 38.

<sup>20</sup> Zsolt (2023): *i.m.*, 26.

Bár az orosz-ukrán konfliktus számos kihívás elé állította a globális világot és az Uniót, ugyanakkor a klímapolitika vonatkozásában több lehetőséget is magában rejthet. A háború felhívta a figyelmet az Unió túlzott energiafüggőségére és az abból eredő potenciális veszélyekre. Mindemellett pedig egyfajta katalizátor szerepet tölthet be a zöld átállás megvalósításában, ugyanis sürgeti a megújuló energiaforrásokra történő áttérést. Így kijelenthető, hogy az orosz-ukrán konfliktus és energiaválság rákényszerítette az Uniót arra, hogy a korábban kitűzött klímasemlegességi célját a tervezettnél korábban próbálja meg végrehajtani, felgyorsítva a már folyamatban lévő energiaátmenetet.<sup>21</sup>

A háború hatására emelkedtek a fosszilis energiahordozók árai, mely kedvez az alacsony üvegházhatásúgáz-kibocsátással járó alternatív energiaforrások térnyerésének és az energiahatékonyságot ösztönző beruházásoknak.<sup>22</sup> Továbbá jellemző, hogy az energiaválság megoldása nagyjából ugyanazon eszköztárat – a megújuló energiaforrásokra történő átállást - követeli meg, mint a klímacélok elérése.<sup>23</sup> A háború hatására tovább csökkent az eddig is ingatag lábakon álló bizalom az orosz energiainport felé, így a legtöbb uniós tagállamnak újra kellett értelmeznie az energiapolitikáját, mely következtében előtérbe kerültek az alternatív energiaforrások.<sup>24</sup>

## 2.2. Akadályozó tényezők

### 2.1.1. Rövidtávú biztonságpolitikai érdekek előtérbe kerülése

Mint ahogy már utaltam rá, az energiabiztonság kulcsfontosságú nemzetbiztonsági és regionális stabilizáló erő.<sup>25</sup> Éppen ezért komoly biztonságpolitikai kihívásnak tekinthető a megfelelő mennyiségű és minőségű energia hiánya. A háború hatására előtérbe kerültek a biztonságpolitikai törekvések, és az energetikai szempontok priorizálása révén – annak ellenére, hogy a két terület szorosan összefügg – a klímavédelmi szempontok háttérbe szorultak.<sup>26</sup> Továbbá mivel az energiabiztonság – szemben a klímapolitika közösségi jellegével – elsősorban nemzeti szinten kezelt terület, így az arra vonatkozó döntések meghozatalakor jellemzően másodlagos jelleget öltenek az olyan uniós érdekek, mint a klímasemlegesség.<sup>27</sup>

---

<sup>21</sup> Zsolt (2023): *i.m.*, 132.

<sup>22</sup> Popp – Oláh (2022): *i.m.*, 450.

<sup>23</sup> Vasali (2023): *i.m.*, 31.

<sup>24</sup> Izabela Surwillo (2023): *Reflections on the energy crisis in Europe*. 2023. Elérhető: <https://feps-europe.eu/wp-content/uploads/2023/01/10.-Reflections-on-the-energy-crisis-in-Europe-Izabela-Surwillo.pdf> (letöltés dátuma: 2024. november 27.)

<sup>25</sup> Zsolt (2023): *i.m.*, 6.

<sup>26</sup> Tóth (2023): *i.m.*, 157.

<sup>27</sup> Zsolt (2023): *i.m.*, 176.

A háború és energiaválság hatására nagymértékben növekedtek az élelmiszer- és energiaárak, illetve számos országban elszabadult az infláció, mely veszélybe sodorta az emberek megélhetését.<sup>28</sup> A kialakuló helyzet orvoslása érdekében az államok fő céljává a rövidtávú ellátásbiztonság hatékony biztosítása vált, azaz, hogy képesek legyenek gyorsan reagálni a kereslet-kínálat egyensúlyának hirtelen és jelentős mértékű megváltozására, mely érdekében jellemzően visszatértek a fosszilis energiahordozókhoz.<sup>29</sup> Ezt mutatja az a tendencia is, hogy számos országban megfigyelhető volt a szénterőművek üzemidejének meghosszabbítása vagy újra működésbe állítása.<sup>30</sup> Emellett pedig a tagállamok hosszútávú energiabiztonsági törekvései közé ismét bekerültek az eddig csak átmeneti megoldásnak tartott gázinfrastruktúra-fejlesztések, illetve – a diverzifikáció köntösébe álcázva – kiemelt kormányzati érdekévé vált az Oroszországtól eltérő gázszolgáltatókkal való szorosabb kapcsolatépítés is, mely tényezők mind a fosszilis energiahordozók arányának növekedéséhez vezethet.<sup>31</sup>

### 2.1.2. Technológia-és tőkehiány

További akadály, hogy a zöld átállás kifejezetten idő-és tőkeigényes, illetve fejlett technológiai háttérrel követel meg, mely számos uniós ország számára nem áll rendelkezésre. Kihívást jelent az EU számára, hogy a dekarbonizációhoz szükséges tisztaenergia-technológiák hatékony biztosításához kiépítse a megfelelő ellátási láncokat, úgy, hogy közben biztosítsa az energiaellátás feltételeit is.<sup>32</sup> Emellett nehezíti az Unió helyzetét az is, hogy a háború hatására az ellátási láncok akadoznak, számos – a zöld átmenethez kulcsfontosságú alapanyag – hiánycikké vált, ez pedig lassítja a megújuló energetikai berendezések gyártását is.<sup>33</sup>

A megújuló energiahordozókra történő átállás rendkívül költséges és emiatt elkerülhetetlennek látszik az ún. „klímafláció” jelenség bekövetkezése, mely a zöld átmenet okozta átmeneti inflációs hatásra utal.<sup>34</sup> Az infláció pedig komoly visszatartó erőnek minősülhet a zöld technológiákba való beruházások

<sup>28</sup> Brown, Oli (2023): *How Russia's war on Ukraine is threatening climate security*. 2023. Elérhető: <https://www.chathamhouse.org/2023/03/how-russias-war-ukraine-threatening-climate-security> (letöltés dátuma: 2024. november 27.)

<sup>29</sup> Zsolt (2023): i.m., 19.

<sup>30</sup> Tóth (2023): i.m., 157.

<sup>31</sup> Vasali (2023): i.m., 51.

<sup>32</sup> Zsolt (2023): i.m., 152.

<sup>33</sup> Magyarország Nemzeti Energia-és Klímateerve: 2023. évben felülvizsgált változat. 2023. Elérhető: <https://cdn.kormany.hu/uploads/document/5/54/54b/54b7fc0579a1a285f81d183931bfaa7e4588b80e.pdf> (letöltés dátuma: 2024. november 27.)

<sup>34</sup> Kun Viktória (2024): *A zöld átmenet átalakítja a globális gazdasági rendet*. 2024. június. 18. Elérhető: <https://klimapolitikaiintezet.hu/elemzes/a-zold-atmenet-atalakítja-a-globális-gazdasági-rendet> (letöltés dátuma: 2024. november 27.)

vonatkozásában, hiszen azok rövidtávon mindenképp jelentős bevételkiesést eredményeznek, különösen a karbonintenzív iparágakban.

### 2.1.3. Geopolitikai feszültségek

Az Unió tagállamai különböző mértékben függnek az orosz import energiahordozóktól, emiatt pedig eltérően is kezelik Oroszországot, mint politikai partnert.<sup>35</sup> Még az országok egy része csupán egy könnyen elérhető lehetőségként viszonyulnak az olcsóbb orosz energiához, addig egyes államok vonatkozásában erős interdependencia figyelhető meg.<sup>36</sup> Ebből a szempontból elsősorban a Közép-Kelet-Európa tagállamainak helyzetét emelném ki. Ebben a térségben jellemzően – történelmi és földrajzi okokra visszavezethetően – továbbra is kifejezetten erős az orosz befolyás mind politikai, mind gazdasági szempontból. Ez a függés pedig megmutatkozik a térség regionális energiapolitikai helyzetében is.

Annak ellenére, hogy az adott régióban meglehetősen magas a megújuló energiaforrások természetes potenciálja, az egyes tagállamok elsősorban a hagyományos karbonintenzív iparra rendezkedtek be, és a tőke, illetve a piaci befektetők hiánya miatt időben később kezdtek csak el befektetni a megújuló technológiákba.<sup>37</sup> Mindemellet a térség egyfajta fizikai közvetítőként is funkcionál Nyugat-Európa és Oroszország között, ugyanis terültén jutnak el az orosz fosszilis energiaforrások a nyugati területekre.<sup>38</sup>

Problémát jelenthet az adott régióban, hogy az orosz befolyás miatt alaphól kisebb az energiafüggőség és diverzifikáció iránti elköteleződés, illetve a karbonintenzív iparágak túlsúlya miatt radikális, akár rendszerszintű változtatásokra lenne szükség, mely az alaphól instabil politikai és társadalmi légkörben további feszültséget szülhet. Ezen potenciális konfliktusok pedig hátráltathatják a nemzetközi és uniós közösség törekvéseit a klímavédelem területén.<sup>39</sup>

### 2.1.4. REPoweEU-terv lehetőségei

Az orosz-ukrán háború és az energiaválság negatív hatásaira válaszul mutatta be az Európai Bizottság a REPoweEU-tervét, melynek célja egyrésről az orosz fosszilis energiafüggőség csökkentésének felgyorsítása, illetve annak teljes

---

<sup>35</sup> Zsolt (2023): *i.m.*, 128.

<sup>36</sup> Zsolt (2023): *i.m.*, 128.

<sup>37</sup> Ferencz Zoltán József (2021): *A megújuló energia iránti igények különbözőségei a közép-és kelet-európai országokban, a klímaváltozás tükrében*. In: Becsey Zsolt (szerk.): Tanulmánykötet a nemzetközi kapcsolatok témaköréből. Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem, 118.

<sup>38</sup> Ferencz (2021): *i.m.*, 118.

<sup>39</sup> Zsolt (2023): *i.m.*, 190.

megszüntetése 2030-ra, másrészt pedig az energiadiverzifikáció elősegítése.<sup>40</sup> A meghatározott célok elérése érdekében a terv hatalmas hangsúlyt fektet az energiamegtakarításra, energiaellátás diverzifikálására és a megújuló energiaforrások használatára való átállás felgyorsítására.<sup>41</sup>

Ugyanakkor a REPowerEU-terv visszalépésként fogható fel az Európai Zöld Megállapodás fenntarthatósági céljaihoz képest, mivel elsősorban az energiabiztonságra és a kieső orosz fosszilis energiahordozók rövid időn belüli helyettesítésére fókuszál, háttérbe szorítva a klímavédelmi érdekeket.<sup>42</sup> Emellett pedig a Nemzetközi Energiaügynökség véleménye szerint az Unió REPowerEU-tervvel szemben támasztott elvárásai túlzottan optimisták, ugyanis annak eléréséhez nem áll rendelkezésre a megfelelő szakpolitikai támogatás, túl lassúnak tekinthető a szükséges technológiai háttér kiépítése, továbbá a megújulóenergia-projektek engedélyezési eljárásai is túlságosan hosszúak és bonyolultak.<sup>43</sup>

\*\*\*

Összességében látható tehát, hogy a háború és az annak nyomában kialakuló energiaválság több lehetőséget hordoz magában a klímasemlegesség teljesítésének vonatkozásában, ugyanakkor komoly kihívásokat is felvet. A háború következtében kialakuló biztonságpolitikai kérdések, geopolitikai, társadalmi, humanitárius és gazdasági tényezők elterelhetik a figyelmet a klímaválság problémájáról,<sup>44</sup> mely az Unió által vállalt klímasemlegességi célok megvalósítását is veszélybe sodorhatja. Kérdésként merül fel, hogy az Unió mennyire képes kihasználni a háború okozta lehetőségeket, továbbá hogyan tudja megteremteni és fenntartani a kényes egyensúlyt a klímavédelemben vállalt globális vezetőszerpe, illetve a biztonsági, ellátási és gazdasági reálpolitikai döntések között.<sup>45</sup>

---

<sup>40</sup> European Commission (2022): "Communication from the European Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: REPowerEU: Joint European Action for more affordable, secure and sustainable energy", *Official journal of the European Union*, COM (2022) 108 final, Brussels, 8 Mars 2022, pp. 4.

<sup>41</sup> Violeta Mihaela Dinca– Simona Moagar-Poladian– Tanase Stamule – Puiu Nistoreanu (2023): The REPowerEU Plan and the Transition to Green Energy in Romania. *Amfiteatru Economic*, 25. évf., 64. sz. 1-16.

<sup>42</sup> Vezzoni, Rubén (2023): Green growth for whom, how and why? The REPowerEU Plan and the inconsistencies of European Union energy policy. *Energy Research & Social Science*, 101.sz. 1-15.

<sup>43</sup> Jerzy Jendrośka - Alina Anapyanova (2023): Towards a Green Energy Transition: REPowerEU Directive vs Environmental Acquis? *Elni Review*, 23. sz. 1-5.

<sup>44</sup> Kandrács Csaba (2023): A fenntartható gazdaság finanszírozása Magyarországon, lehetőségek és kihívások: dekarbonizáció, zöld átállás, fenntartható pénzügyek, központi bank. *Pénzügyi Szemle*, 69. évf., 1. sz. 29-46.

<sup>45</sup> Zsolt (2023): *i.m.*, 8.

Az elmúlt időszak rámutatott arra, hogy hiába nyújtott lehetőséget a háború a klímasemlegesség menetrendjének felgyorsítására, ha nem elég felkészült az Unió a drasztikus, de szükséges változtatásokra. Ugyanis láthatóan még nem áll az EU rendelkezésre a megfelelő technológiai háttér, illetve tőkefedezet, és nem képes az európai ipar elég gyorsan kiépíteni a szükséges feltételeket.<sup>46</sup> Ez pedig magában rejt annak veszélyét, hogy az Unió háttérbe szorítja a klímavédelmi szempontokat az energiabiztonság érvényesítése érdekében, hátráltatva vagy akadályozva ezzel a klímasemlegességi célok teljesítését.

### Források jegyzéke:

- Brown, O. (2023): *How Russia's war on Ukraine is threatening climate security*. <https://www.chathamhouse.org/2023/03/how-russias-war-ukraine-threatening-climate-security> (2024. november 27.)
- Brucker Balázs – Jóna László – Szemerédi Eszter (2024): Magyarország energiapiacának átfogó elemzése az Európai Unió változó prioritásainak tükrében. *Tér és Társadalom*, 38.évf.1.sz. 155-182.
- Dinca, V. M. – Moagar-Poladian, S. – Stamule, T. – Nistoreanu, P. (2023): The REPowerEU Plan and the Transition to Green Energy in Romania. *Amfiteatru Economic*, 25.évf., 64.sz., 676-690.
- Ferencz Zoltán József (2021): *A megújuló energia iránti igények különbözőségei a közép-és kelet-európai országokban, a klímaváltozás tükrében*. In: Becsey Zsolt (szerk.): *Tanulmánykötet a nemzetközi kapcsolatok témaköréből*. Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem, 109-131.
- Gyüre Annamária Csilla (2018): *Az éghajlat védelmének jogi keretei*. PhD dolgozat, Debrecen, Debreceni Egyetem Marton Géza Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola, Elérhető: <https://dea.lib.unideb.hu/server/api/core/bitstreams/51d3ec47-b282-44d1-b525-ffaf1a771283/content> (2024. november 25.)
- Jendroška J. – Anapyanova, A. (2023): Towards a Green Energy Transition: REPowerEU Directive vs Environmental Acquis? *Elni Review*, 23. évf. 1-5.
- Kandrács Csaba (2023): A fenntartható gazdaság finanszírozása Magyarországon, lehetőségek és kihívások: dekarbonizáció, zöld átállás, fenntartható pénzügyek, központi bank. *Pénzügyi Szemle*, 2023, 69. évf., 1. sz. 29-46.

---

<sup>46</sup> Zsolt (2023): *i.m.* 138.



- Köből-Benda Vivien (2023): *Az Emberi Jogok Európai bíróságának és az Európai uniónak környezeti gyakorlata korunk környezeti válságában: különös tekintettel az éghajlati perek lehetőségeire*. In: Bándi Gyula–Pogácsás Anett (szerk.): *Law in Times of Crisis - Jog válság idején: Selected doctoral studies - Válogatott doktorandusz tanulmányok*. Budapest: Pázmány Press, 267–282.
- Kun Viktória (2024): A zöld átmenet átalakítja a globális gazdasági rendet. 2024. Elérhető: <https://klimapolitikaiintezet.hu/elemzes/a-zold-atmenet-atalakitja-a-globalis-gazdasagi-rendet> (2024. november 27.)
- Kurcsik Nóra – Mihálydy Zsombor – Tóth András József (2021): Az Európai Zöld Megállapodás (EU Green Deal) bemutatása. *Körforgásos Gazdaság és Környezetvédelem*, 5. évf., 4. sz. 5–27.
- Meskó Dániel (2020): *Békés célú orosz nukleáris export a 21. században. Diplomácia, energiabiztonság és gazdaság*. Szakdolgozat, Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, Elérhető: [https://www.researchgate.net/publication/380890889\\_Bekes\\_celu\\_orosz\\_nuklearis\\_export\\_a\\_21\\_szazadban\\_-\\_diplomacia\\_energiabiztonsag\\_es\\_gazdasag](https://www.researchgate.net/publication/380890889_Bekes_celu_orosz_nuklearis_export_a_21_szazadban_-_diplomacia_energiabiztonsag_es_gazdasag) (2024. november 26.)
- Muth Dániel (2022): A klímaturatosságot magyarázó elméletek átfogó elemzése: strukturális, intézményi és egyéni megközelítések. *Tér és Társadalom*, 36. évf., 4. sz. 89-101.
- Popp József – Oláh Judit (2022): Kihívások: Az Európai zöld megállapodás hatása a körforgásos bioökonómiaira az EU-ban. *Gazdálkodás*, 66. évf., 5. sz. 444-453.
- Schreurs, M. (2023): Implications of the Russian War on Ukraine for Climate Policy and the Geopolitics of Energy. *Canadian Journal of European and Russian Studies*, 16. évf., 2. sz., 90-113.
- Surwillo, I. (2023): Reflections on the energy crisis in Europe. 2023. Elérhető: <https://feps-europe.eu/wp-content/uploads/2023/01/10.-Reflections-on-the-energy-crisis-in-Europe-Izabela-Surwillo.pdf> (2024. november 27.)
- Takács Gergely (2018): Az energiabiztonság három legfontosabb jellemzője - Egymástól függő, integrált, összekötött energiarendszerek. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 6. évf., 3. sz. 65–81.
- Tóth Bettina (2023): *Zöld ágra juthat még az európai zöld megállapodás?* In: Navracsics Tibor – Schmidt Laura – Tárnok Balázs (szerk.): *Úton a magyar uniós elnökség felé*. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó, 149-162.

- Vasali Zoltán (2023): Mit tud megőrizni az Európai unió energia-és háborús válság idején a környezetvédelmi és a klímapolitikai célkitűzéseiből? *Közelítések*, 10. évf., 1. sz. 48-64.
- Vezzoni, R. (2023): Green growth for whom, how and why? The REPowerEU Plan and the inconsistencies of European Union energy policy. *Energy Research & Social Science*, 101. évf. 1–15
- Zsolt Melinda (2020): A jövő homályába vész az energiaszuverenitás megoldása. Az energiabiztonság szerepe Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájában. *Hadtudomány*, 3. évf., 3. sz., 3-16.
- Zsolt Melinda (2023): *Az Európai Unió megújuló energiákra vonatkozó törekvései és a közös kül-és biztonságpolitika*. PhD dolgozat, Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- Eurostat (2024): *Shedding light on energy in Europe – 2024 edition*. Elérhető: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/energy-2024> (2024. november 26.)
- European Council (2024): *Energy union*. 2024. Elérhető: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/energy-union/> (2024. november 27.)
- Magyarország Nemzeti Energia-és Klímate terve: 2023. évben felülvizsgált változat. Elérhető: <https://cdn.kormany.hu/uploads/document/5/54/54b/54b7fc0579a1a285f81d183931bfaa7e4588b80e.pdf> (2024. november 27.)
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/1119 rendelete (2021. június 30.) a klímasemlegesség elérését célzó keret létrehozásáról és a 401/2009/EK rendelet, valamint az (EU) 2018/1999 rendelet módosításáról (európai klímarendelet). Európai Unió Hivatalos Lapja L 243., 2021.7.9, p. 1–17.
- European Commission (2022): Communication from the European Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: REPowerEU: Joint European Action for more affordable, secure and sustainable energy. Official journal of the European Union, COM (2022) 108 final, Brussels, 8 Mars 2022.